

LA IMMIGRACIÓ A LA COMUNITAT VALENCIANA.

Principals resultats de l'Enquesta Nacional d'Immigrants (2007)

4. Vivenda i la mobilitat residencial

4.1. Tipus de vivenda dels immigrants

4.2. Règim d'ús de la vivenda dels immigrants

4.3. Principals característiques de la vivenda dels immigrants

4.4. Historial residencial i mobilitat intermunicipal

4. Vivenda i mobilitat residencial

La vivenda és una de les necessitats bàsiques que qualsevol ciutadà ha de cobrir per a poder viure en societat (Cortés, 1995). Per això es constituïx en un dels pilars essencials sobre els quals es construeixen els processos d'integració social (Segura, 2002). Per als immigrants estrangers esta premissa és primordial, perquè és a través de la inserció residencial com aconseguixen establir el seu projecte migratori dins de la societat receptora.

La situació residencial no és estable, sinó que patix variacions al llarg del cicle migratori. Dins d'esta evolució és fonamental conèixer les característiques de l'allotjament de la població immigrant estrangera, la seua localització territorial, i els canvis i les transformacions que experimenta al llarg del temps. Tots estos aspectes permetran comprendre la relació entre l'accés a la vivenda i el desenvolupament de les estratègies migratòries, i els mecanismes d'inserció que la població immigrant està assumint en els nostres pobles i ciutats.

També és molt important estudiar els factors que poden explicar les variacions que existixen dins del col·lectiu format per les persones que han sigut l'objectiu de l'Enquesta Nacional d'Immigrants, perquè hi ha diferències internes notables en les condicions residencials i en les seues estratègies migratòries.

Per tant, en este capítol dedicat a la vivenda dels immigrants, es farà una primera anàlisi de les condicions residencials actuals, que estudiarà qüestions com el tipus d'allotjament, les condicions d'ús, les seues característiques i els principals problemes. A més, s'estudiaran dues qüestions essencials per a comprendre les estratègies residencials d'este col·lectiu: la història residencial comparant la primera i la vivenda actual, i la mobilitat residencial i intermunicipal.

Una qüestió essencial per a comprendre els resultats d'este capítol és que la informació recollida es referix sempre a les condicions residencials dels immigrants, per això totes les dades tracten d'expressar la situació d'allotjament individual i no de la llar.

4.1. Tipus de vivenda dels immigrants

El primer aspecte que es recull²⁰ en l'Enquesta Nacional d'Immigrants (ENI) és el tipus de vivenda on residixen els immigrants. Amb este concepte s'intenta conèixer les tipologies edificatòries en què esta població viu en el nostre país. Com és lògic, les mateixes característiques del parc residencial marquen el context en què s'ha de produir la seua entrada i els límits i les possibilitats d'elecció. La societat espanyola presenta un nivell notable d'urbanització que ha fet majoritaris els models urbanístics d'alta densitat basats en edificacions en altura amb diverses plantes on hi ha un nombre important de vivendes. Al contrari, l'urbanisme de baixa densitat és propi de les zones menys urbanitzades que conformen una part molt substancial del que pot denominar-se com el món rural. En els últims anys, tanmateix, a través dels processos d'expansió urbanística que s'estan desenvolupant en una part substancial del nostre país, s'està incrementant el pes del que experts en la matèria denominen urbanisme difús (Arroyo, 2001; Ferras, 2000); és a dir, un tipus de desenvolupament urbanístic alimentat en la seua essència en la construcció de vivenda unifamiliars, ja siguen individuals o adossades/apariades.

En el desenvolupament urbanístic que s'està produint en una part substancial de les províncies costaneres espanyoles, coincideixen els dos models, perquè per un costat s'està desenvolupant un gran nombre de promocions d'edificis amb diverses altures en què es construeixen un nombre ingent d'apartaments i, d'altra banda, s'està produint l'ocupació massiva del territori a través d'urbanitzacions de baixa densitat centrades en la construcció de vivendes unifamiliars (Ferras, 1998).

La integració de la població immigrant en el sistema residencial espanyol ve marcada per les seues pròpies característiques. És este el terreny on es desenvolupen les principals estratègies migratòries en relació amb la vivenda (Labrador i Merino, 2002; Lora-Tamayo, 1993).

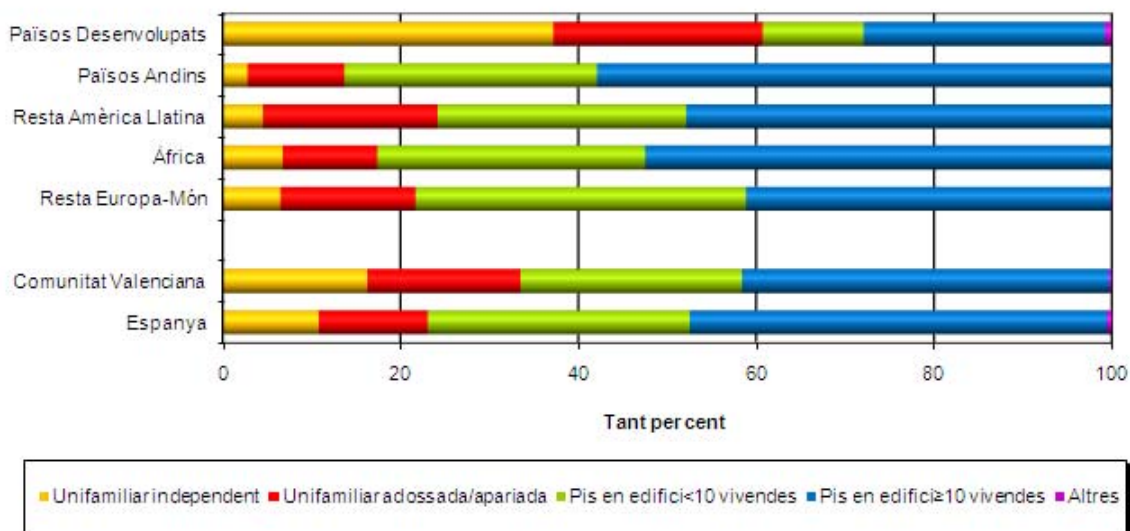
Més del 40% de la població immigrant estrangera a la Comunitat Valenciana residix actualment en pisos o apartaments situats en edificis on hi ha 10 o més vivendes, que solen trobar-se en edificacions de diverses altures situades dins de les trames urbanitzades (Figura 4.1). Si a més s'afig a esta proporció el 25% que residixen en edificis amb menys de 10 vivendes però que no són unifamiliars, s'obté una proporció que indica que entorn del 66% dels immigrants estaria habitant en edificis compostos per diverses vivendes. En canvi, també és cert que un elevat percentatge dels immigrants residixen en vivendes unifamiliars, bé siguen independents, bé siguen adossades. La situació residencial dels immigrants a València diferix de

manera pronunciada amb la situació residencial dels immigrants residents a la resta d'Espanya, sobretot pel pes de la vivenda compacta, molt major a la resta d'Espanya que a la Comunitat Valenciana (76% enfront del 66%), i pel pes de les vivendes unifamiliars que és molt inferior en la resta de comunitats (23% enfront del 33% a la Comunitat).

Esta distribució és reflex de la mateixa estructura residencial espanyola i valenciana, i denota dues formes de distribució en l'espai d'este col·lectiu. D'una banda, a la Comunitat Valenciana pareix haver una menor propensió dels immigrants a localitzar-se en els espais urbans enfront del món rural, que predominaria en el món rural. Esta hipòtesi s'haurà de comprovar amb anàlisis posteriors²¹ i amb les dades detallades del Padró. El patró de comportament en la major part d'Espanya indica que en aquells llocs on hi ha els dos models d'urbanisme, la població immigrant té una major propensió a concentrar-se en els edificis més densos, que d'altra banda, solen coincidir amb una part substancial de les edificacions que omplien els centres i les perifèries urbanes de moltes de les nostres ciutats (Martori i Hoberg, 2006). A la Comunitat València, tanmateix, no és així. El pes del treball en el món rural així com la forta proporció entre este col·lectiu d'immigrants provinents de països desenvolupats i ubicats ací per motiu de la jubilació donaria una explicació social succinta a esta especificitat valenciana.

En tot cas, el mateix model residencial espanyol determina les opcions majoritàries en què s'ha de realitzar el procés d'incorporació a la vivenda de la població immigrant, introduint-hi condicionants fonamentals per al desenvolupament de les seues estratègies d'integració en la societat espanyola. Compartir l'espai residencial amb altres veïns, a través de comunitats on conviuen diverses llars, es constituïx en el model majoritari d'inscripció de la població immigrant estrangera en el nostre sistema residencial. Esta qüestió és fonamental per a comprendre el mateix desenvolupament del procés migratori, i la seua relació amb les comunitats veïnals formades de manera majoritària per població nascuda a Espanya (Grimes, 1993).

Figura 4.1. Situació residencial dels immigrants segons el tipus de vivenda i origen a la Comunitat Valenciana i en comparació amb Espanya.

Nota: Espanya conté la informació del total d'Espanya menys la Comunitat Valenciana
 Font: Enquesta Nacional d'Immigrants - 2007

Este model és prou homogeni, encara que presenta algunes variacions internes. Tal vegada la més cridanera siga la que es pot trobar considerant el país de naixement com a element diferenciador. Els immigrants procedents de països desenvolupats tenen una major probabilitat d'habitar models residencials difusos, que representen percentatges molt pròxims al 60% de residents en vivendes unifamiliars. Este fet podria ser explicat per la combinació de dues variables fonamentals, per un costat el major nivell socioeconòmic que els portaria a tindre majors opcions en el mercat residencial, i en segon lloc, una proporció important de jubilats que busquen a Espanya llocs costaners i tranquils on s'està de desplegant un nombre important de desenvolupaments urbanístics basats en teixits residencials de baixa densitat²².

Com es pot observar en la Figura 4.1 en la resta de col·lectius el model majoritari d'allotjaments se situa en vivendes dins d'edificis de diverses plantes. És especialment significatiu l'exemple dels immigrants nascuts en països americans andins i els nascuts a Àfrica que superen amb escreix la mitjana nacional. En altres col·lectius, el mateix percentatge és menor (entre 75% i 78%). Tan sols entre persones oriündes dels països desenvolupats és realment baix este percentatge (38%).

Per tant, excepte en el cas dels països desenvolupats, es pot concloure que la presència residencial de la immigració estrangera està centrada en els models més densos, que habita edificis on hi ha diverses vivendes, la qual cosa els porta a compartir els seus espais comuns i inserir-se en comunitats veïnals on concorden amb altres persones d'altres procedències, i es produïx la necessitat de compartir un espai comú on coincideixen diàriament. Este fet, té importants conseqüències per a situar el context de la convivència entre veïns, els processos d'integració de la població immigrant estrangera en la societat espanyola, i la percepció i actituds de la població espanyola davant dels nous veïns i la immigració (Aubarell, 2006).

Sense menyscar la importància d'este resultat, també cal destacar el pes evidentment inferior de la vivenda en alçada a la Comunitat Valenciana en comparació amb la resta d'Espanya.

4.2. Règim d'ús de la vivenda dels immigrants

Una de les qüestions més interessants per a comprendre la situació residencial de la població immigrant és el règim d'ús de la seua vivenda. En este concepte s'intenten expressar els distints sistemes d'utilització i la seua regulació legal, a través de tres situacions fonamentals: la propietat, el lloguer, la cessió. També s'ha inclòs la categoria "Altres" per a classificar els casos no inclosos en les categories anteriors i s'ha considerat el treball domèstic com un grup particular. Cada una d'elles té distintes implicacions en qüestions tan rellevants com el cost econòmic, l'estabilitat d'ús, les possibilitats de disposició i transformació física a la mesura de l'usuari, per destacar-ne alguna de les més importants.

Amb l'Enquesta Nacional d'Immigrants, a fi d'analitzar el règim d'ús s'ha procurat aportar un enfocament complementari al que normalment s'utilitzava. Esta nova perspectiva està centrada en la consideració que el règim d'ús ha de ser estudiat des de la situació de cada immigrant, i no exclusivament des de la llar. En una vivenda on residixen distintes persones poden coincidir diferents sistemes d'ús, si el propietari o el llogat, per posar un exemple, tenen rellogada o cedida alguna peça de la vivenda a altres immigrants. Fins i tot, pareix molt usual que dins de la mateixa vivenda, sobretot en determinats moments del cicle migratori, coincidixen distintes condicions d'ús. Tanmateix, s'ha de reconèixer que a pesar de l'esforç realitzat els resultats a vegades no han sigut els més adequats i que resulta molt difícil delimitar amb precisió la varietat de condicions d'ús que es produïx dins d'una part important de les vivendes ocupades per esta població²³.

En un context immobiliari com el que s'ha produït en els últims anys (Cortés, 2005), l'elevat cost econòmic de la vivenda aconsella compartir els seus espais a través del desenvolupament d'estratègies econòmiques que comporten el seu relloguer. D'esta manera s'abaratix el cost a pagar, la qual cosa amplia el marge de maniobra que tenen les economies domèstiques dels immigrants.

Per a tractar de comprendre estes estratègies d'accés i ús a la vivenda, l'Enquesta Nacional d'Immigrants ha tractat d'ampliar les possibilitats de respostes que habitualment es donava a esta pregunta, intentant d'esta manera captar la complexitat de les estratègies migratòries. Sobretot en els règims de lloguer i cessió²⁴ s'han intentat ampliar les possibilitats de respostes per a conèixer la diversitat de situacions, indagant en cada persona entrevistada la seua situació concreta i particular.

Taula 4.1. Immigrants segons el règim d'ús de la vivenda a la Comunitat Valenciana i Espanya.

Tipus de vivenda	Comunitat Valenciana	Espanya
Propietat	44,3	30,7
Pagada	20,7	10,5
Pagaments pendents	23,3	19,7
Per herència	0,3	0,5
Lloguer	39,7	48,9
Propietari particular no residix en vivenda	33,2	38,2
Propietari particular residix en vivenda	1,6	2,4
Empresa de lloguer o immobiliària	3,0	5,9
Institució pública	0,7	0,6
Ocupador	0,0	0,3
Altre resident no propietari	0,8	1,3
Altres no inclosos	0,3	0,3
Cedida	13,4	17,7
Familiar resident	8,4	10,4
Amic resident	0,8	1,3
Familiar no resident	1,6	1,5
Amic no resident	0,6	0,3
Institució o empresa	0,2	1,0
Treballadora/or domèstic	1,9	3,3
Altres situacions	2,6	2,7
Total	100	100

Nota: Espanya conté la informació del total d'Espanya menys la Comunitat Valenciana
Font: Enquesta Nacional d'Immigrants - 2007

El sistema d'ús majoritari entre la població immigrant a València és la propietat²⁵. Prop del 44% del total d'immigrants residixen en vivendes davall d'alguna de les modalitats incloses en esta categoria. La categoria següent és la del lloguer, amb un percentatge del 40%. Més reduït és el 13% que residix en vivendes cedides, i un 2,6 en la categoria "d'Altres situacions". A més d'estos règims majoritaris, hi ha un 2% d'immigrants que residixen com a interns en la vivenda en què treballen (Taula 4.1).

La comparació d'estos resultats corresponents a la Comunitat Valenciana amb els de la resta d'Espanya és molt interessant: a Espanya el règim de lloguer és molt més comú que a València, i quasi la meitat dels immigrants accedixen a la seua vivenda per esta via, enfront de menys del 40% a València. També a la resta de comunitats espanyoles la incidència de la vivenda en propietat és prou menor que a la Comunitat Valenciana.

Com es pot veure, l'estructura d'ús que presenta la població d'immigrants resident a València està molt subrepresentada en el lloguer i sobrerepresentada en la propietat. Esta situació diferix prou tant del que es dona a la resta d'Espanya com respecte a la població espanyola on sí que té una de les taxes més altes del món de propietaris de vivendes²⁶.

Dins del lloguer, la situació que preval és la normalitzada, és a dir, el lloguer que es paga a un propietari particular, una empresa o una institució pública. El pes de les situacions més precàries que es podrien encaixar en les categories d'immigrants que residixen en situacions de relloguer és menys important, ja que només representarien un 4% del total de la categoria. Este

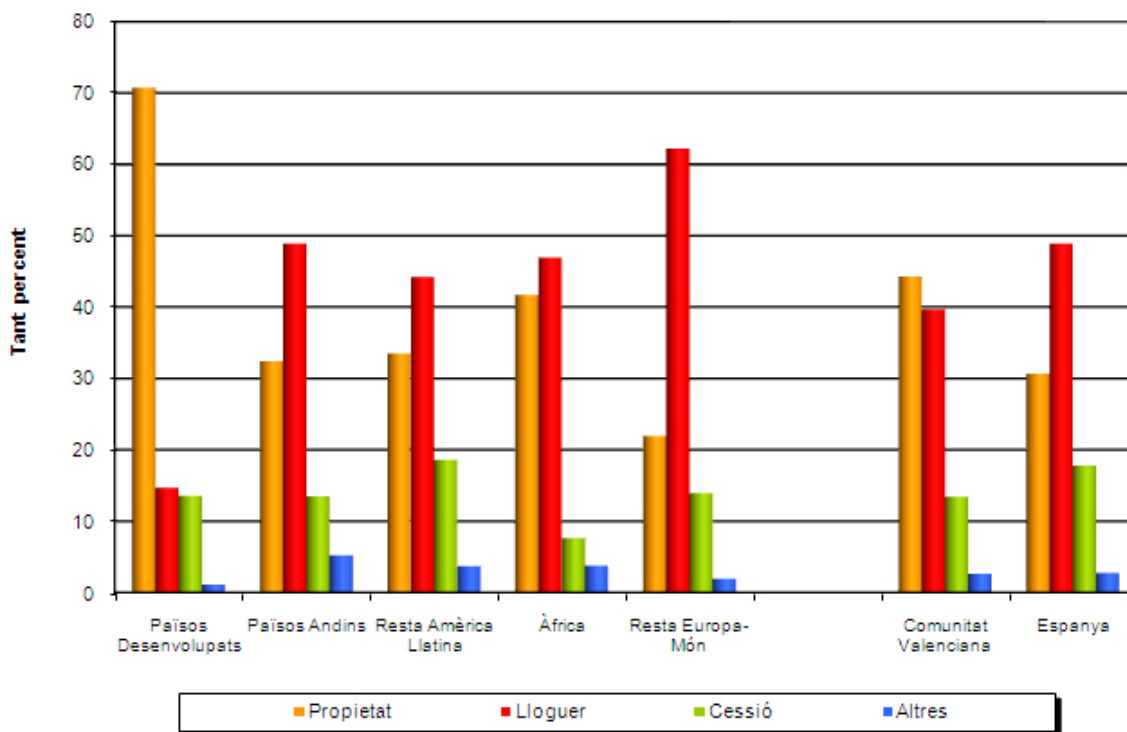
percentatge tan reduït crida poderosament l'atenció, perquè la percepció generalitzada és que el nombre de persones que estan residint en subarrendaments és molt important. Possiblement en estes xifres hi haja un cert subregistre a causa de qüestions difícils de determinar en este moment però que hauran de merèixer una dedicació especial en estudis i anàlisis posteriors que es facen sobre esta qüestió.

Un altre aspecte important que cal considerar es referix a l'important nombre de persones que estan accedint a la propietat o que són propietàries de les seues vivendes. L'accés a la propietat, des de la perspectiva de l'estudi de les estratègies migratòries, és un aspecte essencial perquè pot ser considerat com un indicador de certa culminació positiva del procés d'estada a Espanya. Ací la situació és evidentment més avantatjosa a la Comunitat Valenciana que a la resta d'Espanya.

Dins dels propietaris, més de la meitat (53%) es troben en estos moments pagant la seua vivenda (enfront del 64% a la resta d'Espanya). En canvi, un percentatge elevat d'estes persones ja són propietaris per complet de les seues vivendes (47% enfront d'un terç a la resta d'Espanya). És important esta divisió, més en un moment conjuntural com l'actual on pareix que s'ha tancat el cicle de reducció de les taxes d'interés que regixen els préstecs hipotecaris, i el cicle econòmic general pareix canviar cap a un moment de menor creixement econòmic que pot incrementar de manera molt selectiva el nivell de desocupació en el nostre país (Rodríguez, 2007). Les dificultats de pagament poden ser especialment importants en alguns sectors de la població immigrant, més quan una part de les hipoteques que pareixen que han subscrit són mancomunades, la qual cosa implica repartir el risc, augmentant les persones implicades en els processos de crisi econòmica familiar. En qualsevol lloc, l'avantatge relatiu de la comunitat immigrant a la Comunitat Valenciana és evident.

Les condicions d'ús en la vivenda no són homogènies en la població immigrant, per la qual cosa cal indagar en les variacions internes que es produïxen dins d'este col·lectiu, i en les possibles explicacions a estes diferències. Per a estudiar esta qüestió es simplificaran els sistemes d'ús de la vivenda en quatre categories essencials, i s'analitzarà la seua distribució atenent distints aspectes com ara el lloc de naixement, el temps transcorregut des de l'arribada a Espanya, segons l'edat de l'immigrant, i segons la seua educació.

Figura 4.2. Immigrants segons el règim d'ús de la vivenda i l'origen a la Comunitat Valenciana i en comparació amb Espanya.

Nota: Espanya conté la informació del total d'Espanya menys la Comunitat Valenciana
 Font: Enquesta Nacional d'Immigrants - 2007

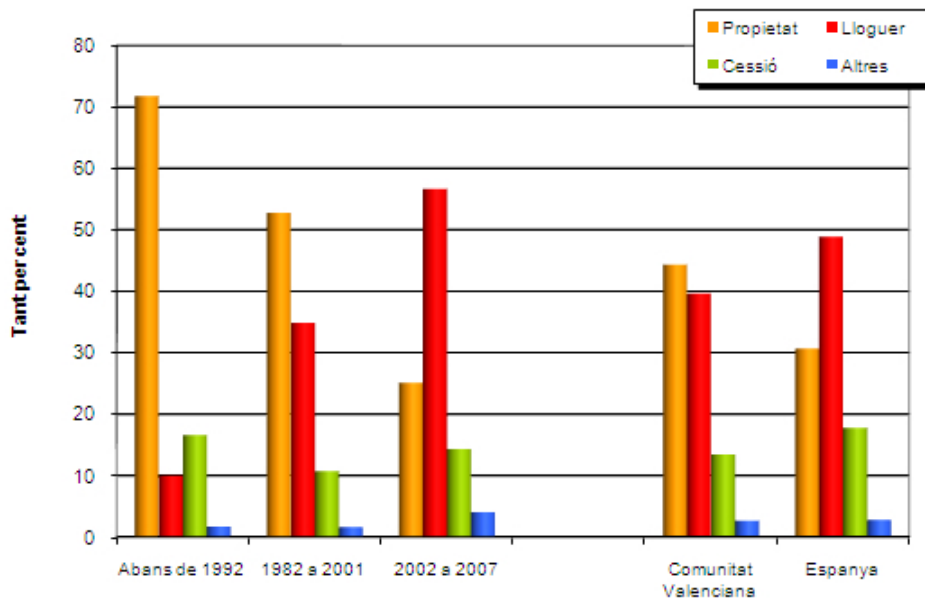
Efectivament, una anàlisi més detallada mostra les importants diferències internes que hi ha dins d'este col·lectiu de població (Figura 4.2). La proporció de propietaris s'incrementa notablement entre la població immigrant nascuda en els països desenvolupats que arriba fins el 71% del total del grup. En este grup el lloguer és molt reduït, menys del 15%, i la cessió arriba al 13,5%. En contrast amb este subgrup de població immigrant, la resta de nascuts en països no desenvolupats presenten un model molt distint i clarament centrat en el lloguer i la cessió. En tots els casos s'assolixen nivells pròxims o superiors al 45% d'immigrants que viu en lloguer. El nivell més alt del lloguer arriba fins al 62% en els immigrants nascuts a la resta d'Europa, Àsia i Oceania. La taxa de propietaris en estos països és molt reduïda, i se situa entre un màxim del 42% en els nascuts a Àfrica, i un mínim del 21% en persones nascudes a la resta d'Europa, Àsia i Oceania.

És evident que la divisió entre els dos models d'ús que presenta la població immigrant es correspon amb dos sistemes d'immigració distints que es fan patents quan s'estudia tot el col·lectiu de manera detallada. Els projectes se sustenten en supòsits molt distints i en contextos personals que no tenen a penes comparació. En el cas dels països desenvolupats l'accés a la propietat és una cosa que pareix formar part de la pròpia estratègia migratòria, mentre que a la resta de zones geogràfiques,

la propietat pareix el resultat d'un procés que possiblement tinga relació amb el temps d'estada al nostre país, i evidentment, amb l'èxit de l'estratègia migratòria desenvolupada en què s'ha aconseguit un nivell suficient d'estabilitat social i econòmica com per a accedir a la propietat. En contraposició, el lloguer i la cessió apareixen com els camins més usats d'accés a la vivenda, perquè permeten vertebrar estratègies més flexibles i més adaptables a les tortuositats que el procés migratori té o pot tindre per a cada immigrant. Els mecanismes de solidaritat interns i les estratègies de pagament actuen en ambdós terrenys, a través de la cessió i els relloguers (Col·lectiu IOE, 2005; Bolt i Van Kempen, 2002)).

A més del país de naixement, el temps transcorregut des de l'arribada a Espanya pareix decisiu a l'hora de definir les estratègies d'accés a la vivenda (Figura 4.3). Com han assenyalat ja altres estudis (Col·lectiu IOE, 2005; Martínez. 1997), el desenvolupament del projecte migratori va permetent en molts casos una major estabilitat que permet abordar el canvi residencial cap a condicions d'ús millors i, per tant, cap a una major capitalització dels estalvis i ingressos familiars. Encara que esta variable ha de ser analitzada amb atenció, perquè només recull les persones que es troben presents a Espanya (en este cas residents a la Comunitat Valenciana), i per tant, no s'hi inclouen els projectes migratoris ja conclusos. No hi ha dubte que la relació entre l'accés a la propietat i el temps d'estada és molt estreta en estos moments.

Figura 4.3. Immigrants segons el règim d'ús de la vivenda i l'any d'arribada a la Comunitat Valenciana i en comparació amb Espanya.

Nota: Espanya conté la informació del total d'Espanya menys la Comunitat Valenciana
 Font: Enquesta Nacional d'Immigrants - 2007

Efectivament, tot pareix indicar que amb el pas del temps es produïx una major estabilitat que permet l'accés a la propietat d'alguns immigrants residents a la Comunitat Valenciana. En els casos més antics, és a dir, arribada a Espanya abans de 1992, el percentatge de propietaris arriba al 72%, i el contrari, en els projectes més recents, és a dir els que han entrat a Espanya entre els anys 2002 i 2007, el percentatge de propietaris és de només el 25%.

Esta relació s'invertix en el lloguer i en este cas el que succeïx és el contrari. Les taxes més elevades es troben en els projectes més recents (2002-2007) i arriba al 57% en els immigrants estrangers que van entrar en estos anys, mentre que en els més antics (abans de 1992) només arribaven al 10%.

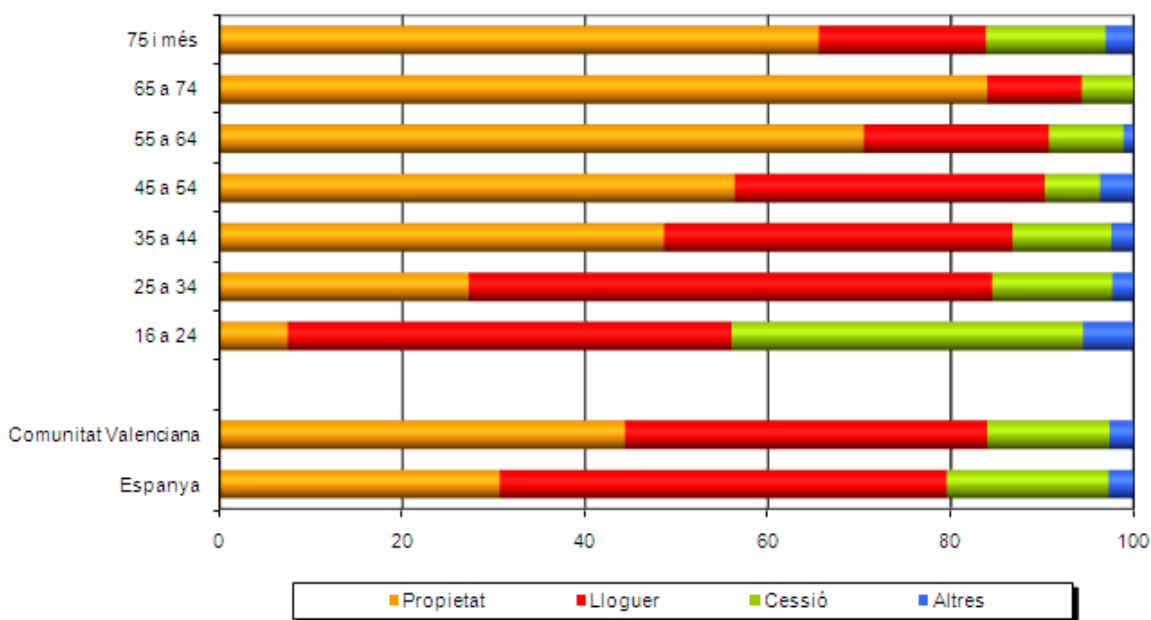
Pareix que en el desenvolupament selectiu del procés migratori una part molt considerable d'immigrants acaba optant per models residencials més estables, la qual cosa ha de ser considerada com un indicador positiu d'un major grau d'integració en la societat espanyola i de coneixement dels seus mecanismes residencials (Checa i Arjona, 2006). A més, no s'ha d'obviar que l'accés a la propietat incrementa de manera notable les opcions d'elecció residencial, tant pel que fa a les mateixes característiques de la vivenda, com als llocs on es pot viure dins de cada municipi. Estos canvis porten una millora molt notable en les condicions de vida, i permeten accedir a noves estratègies de capitalització dels diners usats per a pagar la vivenda, que després a més poden ser utilitzats en el procés de retorn, si és que es produïx, perquè és evident que l'antiguitat d'alguns processos estaria parlant d'una transició molt clara entre ser emigrant i no ser-ho, encara que s'haja nascut en un altre país.

Un altre aspecte interessant que cal considerar, és el d'aquells processos que en breu temps acaben adoptant estratègies d'accés a la propietat, a través de la utilització d'estratègies de suport econòmic que impliquen el relloguer d'habitacions. El mercat del lloguer a Espanya és molt reduït i molt car i, a més, a vegades les traves que alguns immigrants troben per a llogar vivendes els dissuadeix d'optar per esta alternativa (Col·lectiu IOE, 2005), i es llancen a la propietat a través de crèdits hipotecaris molts més barats que els que solen tindre en els seus països. El diferencial per a les economies familiars entre pagar una hipoteca o pagar el lloguer a vegades no és molt gran, la qual cosa anima a fer el bot a la compra de vivenda. Les estratègies de relloguer d'habitacions constitueixen en este context un mecanisme de suport econòmic familiar per a l'accés a la compra, encara que també és usat en el pagament del lloguer.

Un altre resultat que mereix destacar-se resulta de la comparació d'estos resultats amb els corresponents a la resta d'Espanya. D'ella es pot apreciar com la incidència de la propietat entre els primers immigrants és prou major a la Comunitat València (73% enfront del 63%), igual a la situació entre aquelles persones arribades més recentment (25% enfront del 12%). Respecte al lloguer, les taxes més elevades també es troben entre els arribats més recentment, però les diferències són importants (57% a València enfront del 64% a la resta d'Espanya). Entre els arribats abans de 1992, les diferències continuen sent apreciables (10% a València i 18% a la resta d'Espanya). Això pareix indicar una certa homogeneïtat a la Comunitat migratòria a la Comunitat Valenciana i a Espanya, amb diferències entre els dos prou persistents.

L'Enquesta Nacional d'Immigrants també permet estudiar l'ús residencial dels immigrants en funció de la seua edat actual (Figura 4.4). És important esta anàlisi perquè en tindre com a unitat d'estudi l'individu, es pot observar com una part considerable dels immigrants d'edats més primerenques (16-24 anys) residix en la vivenda dels seus pares. Per això, el percentatge de cessió en este grup és pròxim al 39%. No obstant això, esta proporció es reduïx dràsticament en el grup d'edat (25-34), i en els següents. Esta qüestió és important de cara al coneixement d'alguns processos demogràfics i socials com és l'emancipació, ja que els immigrants aporten al procés una edat molt primerenca si es compara a la que normalment s'emancipen els joves espanyols. La proporció d'immigrants que viuen en règim de cessió es torna a incrementar en els grups de més edat.

Figura 4.4. Immigrants segons el règim d'ús de la vivenda i l'edat. Percentatges per a la Comunitat Valenciana i en comparació amb Espanya.

Nota: conté la informació del total d'Espanya menys la Comunitat Valenciana
 Font: Enquesta Nacional d'Immigrants - 2007

En termes generals es pot afirmar que segons augmenta l'edat²⁷, sobretot fins al grup de 65-74 anys (immigració procedent de països desenvolupats), creix la proporció de persones que residixen en propietat i es reduïx les que viuen en lloguer. La proporció de cessió, excepte en els grups comentats anteriorment, es reduïx gradualment, encara que augmenta prou en edats més tardanes. El retrocés de la propietat entre persones ja majors és molt interessant i parla de les seues pròpies estratègies de jubilació.

També pareix existir una relació positiva cap a la propietat si es valora el nivell d'estudis, encara que les situacions de lloguer estan molt presents en tots els nivells. N'és exemple el fet que el pes de persones amb educació superior entre els propietaris és molt superior que entre els no propietaris. Esta relació s'ha d'estudiar amb més profunditat perquè a vegades la connexió entre el nivell d'estudis i el nivell social no és clara. Els nínxols laborals marquen les opcions possibles, almenys en una certa etapa del procés, la qual cosa fa que moltes persones s'hagen d'integrar en espais laborals que no es corresponen amb el seu nivell de formació. El nivell d'estudis, tanmateix, sí que pot ser un clar indicatiu d'alguns aspectes importants del capital social amb què compta cada persona, que augmenta les possibilitats d'adaptació a la nova societat receptora, i sobretot, augmenta les possibilitats d'elecció en el desenvolupament del procés migratori. Encara que, també és cert que esta ruptura entre la professió i l'ocupació que s'exercix pot ser font de conflicte i frustració, la qual cosa podria ser una causa important del fracàs del projecte migratori.

Per a concloure este apartat, cal afirmar algunes qüestions que pareixen confirmar-se amb l'anàlisi que proporciona l'Enquesta Nacional d'Immigrants:

- La majoria de la població immigrant a València residix en vivendes en règim de propietat, i este sistema és l'alternativa majoritària per al procés d'inserció en el sistema residencial espanyol. L'arribada de la població immigrant ha alterat de manera substancial este mercat residencial, que tenia un paper molt minoritari i subordinat al de la propietat.
- S'aprecien importants diferències entre la població immigrant resident a València i la resident a la resta d'Espanya, amb

nivells de propietat prou superiors a la Comunitat València.

- Hi ha un volum significatiu d'estrangers que són propietaris de les seues vivendes tant a la Comunitat Valenciana com a la resta d'Espanya, encara que esta proporció es repartix de manera molt desigual entre els grups d'immigrants i és el grup més propens el de les persones procedents de països desenvolupats.
- El 53% dels propietaris es troben encara pagant la seua vivenda, xifra molt inferior al 64% vigent a la resta d'Espanya.
- Hi ha diferències notables en la situació d'ús de la vivenda entre els distints grups d'immigrants, existix una barrera molt important entre la població nascuda en els països desenvolupats i la resta de països. Estes diferències estarien indicant l'existència de distints tipus d'immigració, i el lloguer és el règim majoritari en allò que alguns autors denominen "immigració econòmica" (Col·lectiu IOE, 2005).
- L'Enquesta Nacional d'Immigrants pareix mostrar que els sistemes d'ús de la vivenda evolucionen en el transcurs del cicle migratori, i que és prou clara la correlació positiva entre major temps d'estada a Espanya i major proporció de propietaris. Esta relació pareix indicar una gran propensió a la propietat, la qual cosa no resulta estrany en un país on la propietat és el règim majoritari de tinença i ús de la vivenda.

Ara bé i com a colofó a este apartat, ens agradaria assenyalar un possible risc que pot comportar l'elevada incidència de la propietat entre els immigrants a Espanya. Esta incidència, sobretot entre immigrants que porten poc de temps ací, es pot valorar de dues maneres molt diferents. Des d'una òptica optimista, el fet que una quarta part dels immigrants nous residents a la Comunitat Valenciana tinga la seua vivenda en propietat es pot considerar un exemple d'èxit i d'integració. Des d'una altra molt diferent i més pròxima a l'actualitat, amb una vivenda el valor de mercat de la qual s'està reduint i amb l'ocupació en plena fase de destrucció, esta situació pot ser font d'importants problemes en un futur pròxim.

4.3 Principals característiques de la vivenda dels immigrants

La vivenda on residixen la majoria dels immigrants forma part del patrimoni residencial del nostre país. L'Enquesta Nacional d'Immigrants proporciona informació sobre algunes de les característiques principals d'estes vivendes com són la superfície mitjana, el nombre d'habitacions i les instal·lacions bàsiques que posseïxen. També s'han incorporat preguntes sobre l'existència d'alguns problemes en la vivenda i en el barri on es troba.

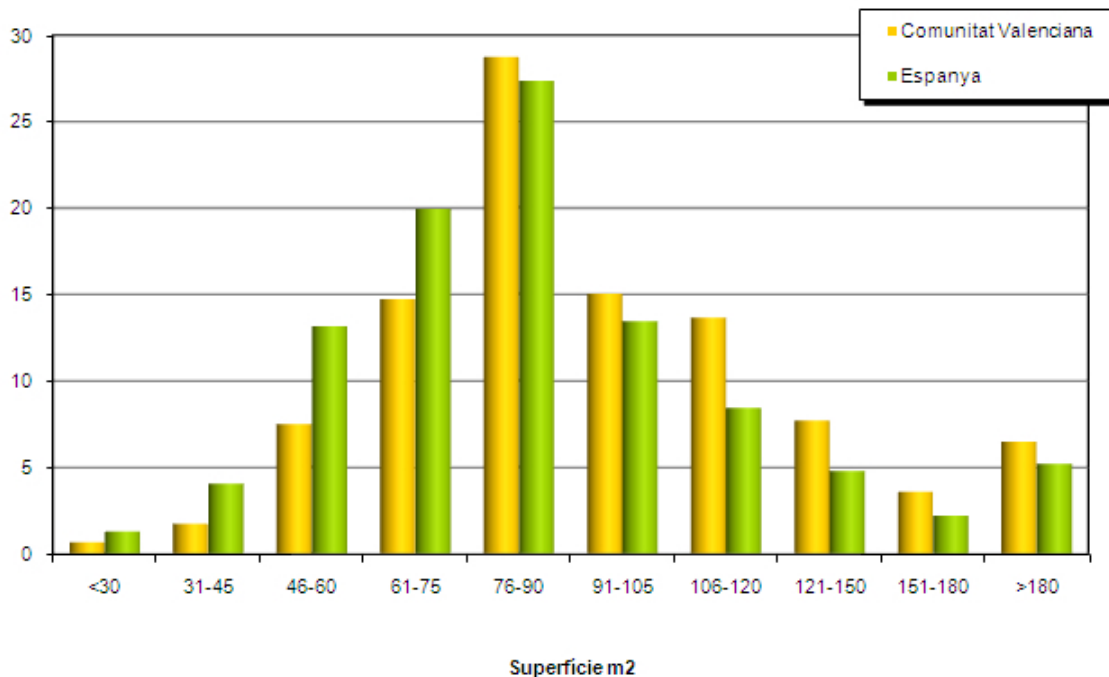
L'objectiu bàsic d'esta anàlisi serà proporcionar una visió de conjunt on es recullen els principals trets de la seua vivenda, encara que s'intentarà verificar si hi ha algun tipus de tendència que porte que la població immigrant ocupe determinats segments del parc residencial.

La superfície mitjana²⁸ de la vivenda dels immigrants a la Comunitat Valenciana era segons l'Enquesta de 105 m², mentre que per a la resta d'Espanya esta xifra descendix a 94 m². Esta grandària supera, per a la població de la resta d'Espanya, en quasi 5 m² les dades que el Cens de Població i de Vivendes va calcular per a esta mateixa població. La vivenda d'immigrants a València és sensiblement major.

Hi ha diferències importants, tanmateix, entre uns grups i altres²⁹. Per exemple, la superfície mitjana dels immigrants que procedixen dels països desenvolupats és de 120 m². Immigrants d'altres procedències tenen vivendes de superfície mitjana entre 87 i 102 m². Cal destacar el fet que en tots els col·lectius la vivenda té major superfície a la Comunitat Valenciana que a la resta d'Espanya. Estes diferències són entre 4-9 m² segons el col·lectiu.

Com es pot observar en la Figura 4.5, el 53% dels immigrants residix en vivendes de menys de 91 m² i un 10% ho fa en vivendes de menys de 61 m². Pareix existir una gran polaritat en la distribució de la superfície mitjana, hi ha un grup important d'immigrants, prop del 31%, que viuen en vivendes de més de 106 m². De nou s'aprecien importants diferències amb el parc residencial dels immigrants a la resta d'Espanya on només 21% residixen en vivendes superiors als 106 m².

Figura 4.5. Immigrants segons la superfície de la seua vivenda. Percentatges per a la Comunitat Valenciana i Espanya.

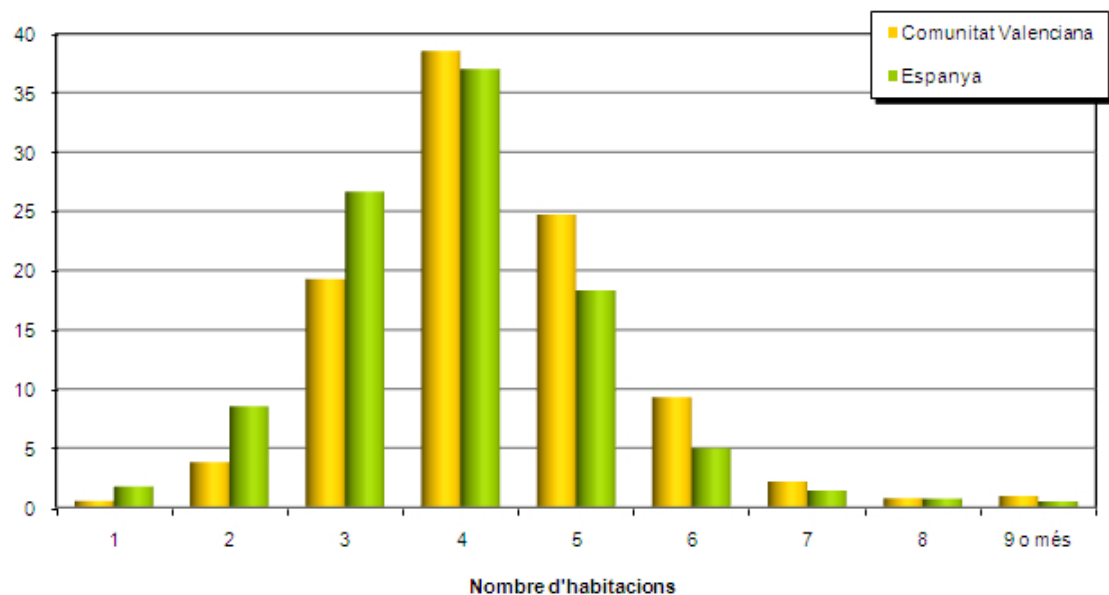

Nota: Espanya conté la informació del total d'Espanya menys la Comunitat Valenciana
 Font: Enquesta Nacional d'Immigrants - 2007

Si es compara este repartiment de la població immigrant amb la distribució censal de les vivendes existents, s'observa com tendixen a instal·lar-se en els segments més menuts. Per exemple, si les persones que vivien en vivendes de menys de 75 m² representaven l'any 2001 el 29% del conjunt de la població espanyola, en la població immigrant a la resta d'Espanya este grup puja fins al 38%, mentre que a València suposa el 25%. El mateix ocorria en les vivendes de menys de 45 m² on el pes de la immigració era d'un 5% a Espanya i un 2,4% a València, mentre que en l'any 2001 la població que residia en estes vivendes només arribava al 2% de la totalitat³⁰.

La grandària de la vivenda³¹, en tot cas, és sempre una variable relativa, perquè la qüestió central que s'ha de valorar és la relació entre estes dimensions i el nombre de persones que hi residixen. Esta és la qüestió clau que permet determinar la situació real d'ocupació de cada vivenda.

Figura 4.6. Immigrants segons el nombre d'habitacions de la vivenda. Percentatges per a la Comunitat Valenciana i Espanya.

Nota: Espanya conté la informació del total d'Espanya menys la Comunitat Valenciana
 Font: Enquesta Nacional d'Immigrants - 2007

Abans de comentar el que succeïx amb este resultat, convé recordar la formulació d'esta pregunta que es va fer en el

qüestionari de l'Enquesta. De manera clara s'especificava que no s'havien d'incloure-hi ni els banys, ni els vestíbuls i tampoc els corredors i terrasses. No obstant això, sí que s'hi incloïa com a habitació la cuina, tal com es fa en el Cens de Població i de Vivendes.

Com es pot observar en la Figura 4.6, el 62% de la població immigrant a València residix en vivendes de quatre o menys habitacions. Més del 76% dels immigrants a la Comunitat Valenciana viuen en vivendes de quatre habitacions i més, i un 39% viu en vivendes de quatre habitacions. També és molt important el volum de persones que residix en vivendes de tres habitacions (19%), encara que el de cinc habitacions arriba a la quarta part de totes les vivendes. Per tant, la condició residencial majoritària, pel que fa al nombre d'habitacions, és la de 3 a 5 habitacions, amb quasi el 83% dels immigrants.

De nou es pot apreciar les diferències de les vivendes d'immigrants residents a la Comunitat Valenciana amb els immigrants residents a la resta d'Espanya, on la vivenda esmentada és prou més reduïda. Així, per exemple, enfront del 64% que viu en vivendes de 4 o menys habitacions a València, este percentatge s'eleva al 74% a la resta d'Espanya. Les vivendes de tres habitacions són més freqüents a la resta de comunitats d'Espanya en 7 punts percentuals i menys les de 5 habitacions en 6 punts percentuals. Més cridaner encara resulten les vivendes de 6 habitacions que suposen el 9% del parc residencial a la Comunitat Valenciana enfront del 5% a la resta d'Espanya. No hi ha dubte de la superior amplitud de la vivenda valenciana.

Si es compara esta estructura amb la distribució general de vivendes que mostrava el parc residencial en l'any 2001, es pot observar una concentració superior dels immigrants en els segments amb menys habitacions. Esta qüestió ja s'ha vist en el cas de la superfície, encara que és lògic pensar que en esta pregunta sobre la superfície ha hagut més errors que en la de les habitacions que és una qüestió que es contesta amb major exactitud. Efectivament, en el parc residencial espanyol segons el Cens de l'any 2001, el percentatge de persones que residix en vivendes empadronades entre 3 i 4 habitacions no més representava el 26% d'habitants. Tanmateix, com s'ha pogut comprovar, esta proporció es duplica en el cas de la població immigrant. Cal recordar que este prototip de vivenda està constituït habitualment per vivendes on hi ha dos o tres dormitoris més la cuina i un saló/menador.

En el cas de les instal·lacions bàsiques de la vivenda, és evident que la situació general del parc residencial espanyol ha portat una millora molt considerable en les últimes dècades que ha fet quasi desaparèixer les vivendes que no tenen les instal·lacions bàsiques. Les vivendes sense les instal·lacions bàsiques són molt reduïdes, i açò succeïx de la mateixa manera en les que ocupen els immigrants estrangers.

Efectivament, la proporció d'immigrants que residixen en vivendes que no tenen alguna de les instal·lacions bàsiques (aigua corrent, aigua calenta, electricitat i bany independent) és insignificant, i només en el cas del bany independent s'aconseguix un percentatge de l'1,4%. Una altra qüestió distinta és el cas de les vivendes sense calefacció que és del 51%, molt superior al percentatge de la resta d'Espanya (45%). Este percentatge no és molt preocupant perquè és possible que una part d'esta problemàtica es produïska en llocs on a penes fa falta un sistema permanent de calefacció, i en tot cas, seria possible la instal·lació d'algun sistema per a calfar la vivenda. En tot cas, la diferència de clima entre el llevant i la resta d'Espanya explica bona part d'estes diferències.

Pareix evident que la població immigrant habita espais normalitzats amb els servicis bàsics, encara que una altra qüestió molt distinta és la valoració que actualment es fa sobre la qualitat de la vivenda i les seues pròpies instal·lacions (Cortés, 2004). Possiblement, en les pròximes enquestes que es facen sobre vivenda caldrà recollir informació sobre altres qüestions fonamentals com són la il·luminació, la ventilació dels espais que confirmen les distintes peces de la vivenda, els nivells d'insonorització dels edificis, el nivell d'aïllament, etc.

Taula 4.2. Percentatge d'immigrants segons els problemes de la seua vivenda i en el seu hàbitat a la Comunitat Valenciana i Espanya.

C	Comunitat Valenciana	Espanya
Problemes que tenen		
Sorolls exteriors	25,0	25,5
Males olors	10,3	13,5
Humitat o goteres	14,5	19,6
Deficiències constructives	11,9	13,6
Poca neteja carrers	19,1	20,3
Delinqüència o vandalisme en zona	15,8	15,8
Mal comunicada	10,1	10,6
Problemes en el servici de correus	15,8	12,0
Vivenda massa menuda	10,3	15,8
Hàbitat		
Bon entorn	47,0	47,2
Entorn amb problemes	53,0	52,8
Total	100	100

Nota: Espanya conté la informació del total d'Espanya menys la Comunitat Valenciana
Font: Enquesta Nacional d'Immigrants - 2007

De totes les qüestions plantejades la proporció de respostes negatives més altes, és a dir que consideren que hi ha eixos problemes, es troba en l'àmbit de sorolls exteriors i en la neteja dels carrers on es troben les vivendes on residixen (Taula 4.2). També va ser gran la proporció de respostes negatives en alguns aspectes de la vivenda com la poca neteja dels carrers (19%). El problema menys destacat va ser el de la comunicació, la qual cosa pot ser un clar indicador d'integració residencial en les trames urbanes dels nostres municipis, on el transport públic juga un paper essencial com a mitjà d'accés als llocs necessaris per al desenvolupament de la quotidianitat. Pres en el seu conjunt, podem considerar que un 47% dels entrevistats considerava que el seu entorn era adequat. Esta variable s'ha considerat com l'absència de qualsevol dels problemes de la llista.

La diferència de percepció de l'entorn entre la població immigrant i la població espanyola va ser una cosa que alguns autors van destacar en l'anàlisi dels resultats del passat Cens de Població i de Vivendes (Leal i Cortés, 2005). Hi ha una percepció distinta, i els immigrants solen tindre una valoració més positiva de l'entorn. És molt possible que açò es dega a la comparació que estableixen amb els seus llocs d'origen, on els nivells de degradació en alguns casos, sobretot en els immigrants procedents de països amb un desenvolupament menor, són en alguns casos més elevats. Esta tesi s'hauria de verificar en anàlisis posteriors en què es compare la situació residencial actual amb la dels seus països d'origen.

Comptat i debatut, es podria considerar que la situació residencial de la població immigrant està marcada per les mateixes característiques del parc de vivendes on s'instal·len. En este sentit, sí que es pot afirmar que hi ha una major proporció d'immigrants en els trams de vivendes més reduïts i amb menys habitacions, i una cosa pareguda es podria dir en el cas de les instal·lacions bàsiques, especialment pel que fa a una qüestió tan essencial com és el bany independent. Esta situació es pot estimar a través de la mateixa valoració de la seua condició residencial. En este cas la proporció d'immigrants que estima que hi ha algun problema (sorolls, males olors, humitat, deficiències constructives) en la seua vivenda se situa entre un mínim del 10% i un màxim del 25%, i la proporció que considera la vivenda com massa menuda és d'un 13%.

4.4 Historial residencial i mobilitat intermunicipal

En el mòdul sisé de l'Enquesta Nacional d'Immigrants, es va introduir una sèrie de preguntes per a conèixer l'evolució de la situació residencial dels immigrants des del moment de la seua arribada a Espanya. El seu objectiu fonamental va ser establir la mobilitat residencial des del moment d'arribada i els canvis en el règim d'ús a través de la comparació entre la primera vivenda i la vivenda actual. També es va indagar en la mobilitat intermunicipal, qüestió clau per a determinar i establir els fluxos intermunicipals que actualment s'estan produint a partir de la població immigrant i que impliquen una manera molt particular de mobilitat residencial. Encara que l'Enquesta permet un major grau d'aprofundiment sobre estes qüestions, s'intenta presentar en este capítol una primera aproximació que permeta caracteritzar en termes generals estos fenòmens.

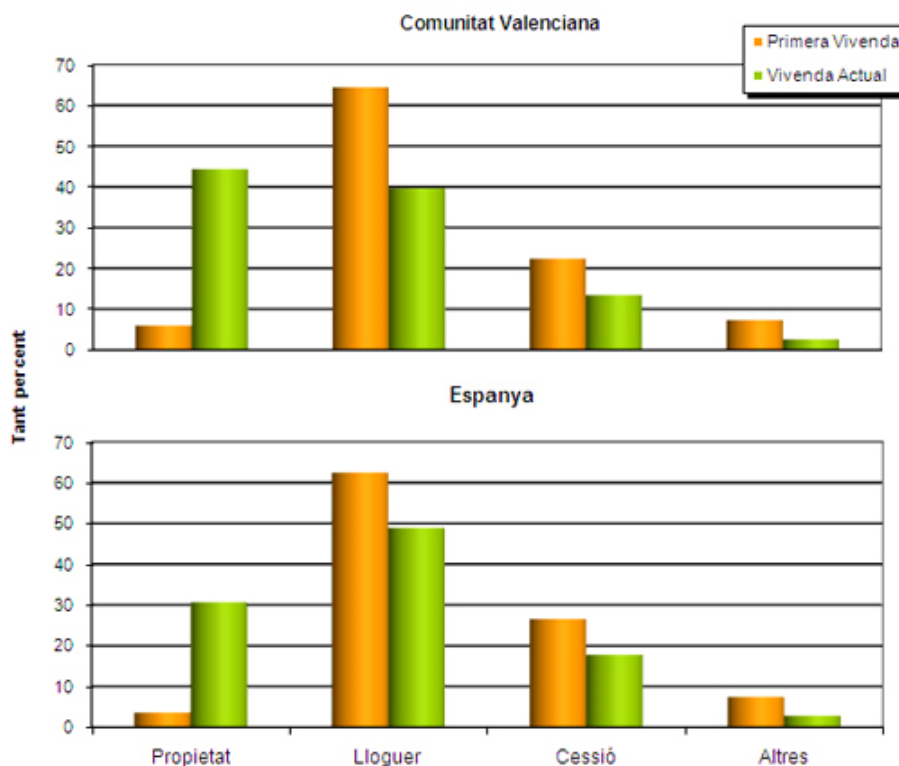
La mobilitat residencial dels immigrants és un supòsit de partida que la majoria dels estudiosos del tema dona per establert (Alonso, 2004). És lògic que l'estratègia migratòria tinga relació amb el cicle residencial, i que per tant, es vaja produint una adaptació progressiva als fets que el procés d'immigració va generant. (Bayona i Domingo, 2002) En tots els casos és evident l'enorme heterogeneïtat dels processos, i la dependència tan important de qüestions tan rellevants com el moment de la migració, la condició social, la història migratòria, les xarxes en què es recolza el procés, els països de procedència i la qüestió legal, per citar alguns dels més rellevants (Arbaci, 2004 i 2007).

La majoria de la població immigrant a la Comunitat Valenciana ha canviat de vivenda des de la seua arribada a Espanya. La proporció és molt important, perquè suposa un percentatge del 68%, xifra un poc inferior a la que es dona per a immigrants a la resta d'Espanya (71%). Com es pot observar la mobilitat residencial a la Comunitat Valenciana ha sigut experimentada per la majoria dels immigrants, i només el 32% no han tingut esta experiència perquè no han canviat de vivenda des que van arribar-hi, enfront del 29% per a la resta d'Espanya.

Per a caracteritzar esta mobilitat residencial, es compararan els règims d'ús de la primera vivenda i de la vivenda actual (Figura 4.7). Amb això es pretén definir la direcció del canvi residencial, per a establir si es produïx una millora en les condicions d'ús. És evident que en esta anàlisi només es delimita una part de la mobilitat, perquè com s'ha comentat el canvi pot ser molt gradual, i els avatars entre una vivenda i una altra han pogut ser molt intensos³².

A més, no s'ha d'oblidar que s'estan comparant cicles migratoris molt distints, ja que el temps transcorregut entre la primera vivenda i la vivenda actual pot ser molt desigual depenent del període que ha transcorregut des de l'arribada a Espanya. En este sentit, també és fonamental, i s'haurà d'analitzar en estudis posteriors, la relació que té la primera vivenda amb les condicions del mateix procés migratori. Processos que es realitzen per mitjà del suport de xarxes familiars o d'un altre tipus queden marcats de manera definitiva que permet una acollida molt millor que projectes migratoris on estes xarxes no existixen o són molt incipients. Encara que la immensa majoria dels immigrants vénen amb algun tipus de contacte (69%), i per tant solen vindre a llocs concrets on ja hi ha alguna persona o conegut instal·lat, no s'ha d'oblidar que un 31% dels immigrants ho van fer sense cap contacte.

Figura 4.7. Immigrants segons el règim d'ús de la primera i actual vivenda a la Comunitat Valenciana i Espanya.

Nota: Espanya conté la informació del total d'Espanya menys la Comunitat Valenciana
 Font: Enquesta Nacional d'Immigrants - 2007

Les diferències entre les condicions d'ús de la primera vivenda i la vivenda actual són evidents, com es pot observar gràficament en la Figura 4.7. Per a la primera vivenda el règim d'ús majoritari, com no pot ser d'una altra manera, el va constituir el lloguer (64%), encara que també van ser molt importants les persones que van estar en situació de cessió (22%). La proporció de propietaris és reduïdíssima, el 6%, i possiblement estos casos estan formats per persones que van comprar des dels seus països d'origen, i és molt possible que es corresponguen amb processos migratoris lligats al retir de persones majors procedents de països desenvolupats que ja coneixien Espanya.

La millora que es produïx a través de la mobilitat residencial entre la primera vivenda i la vivenda actual és òbvia. La direcció de la millora pareix tindre quatre camins clars: l'augment dels propietaris, la reducció del lloguer que deixa de ser el sistema majoritari i la disminució de la cessió i dels casos classificats davall l'epígraf d'altres. Esta situació és semblant a la que es dóna a la resta d'Espanya, encara que en tot moment la incidència de la vivenda en propietat, tant la primera com l'actual, és inferior a la situació a la Comunitat Valenciana.

Efectivament, l'estudi de la història residencial dels immigrants, pel que fa a la mobilitat residencial i a l'evolució de les condicions d'ús de la seua vivenda, permet assenyalar dues qüestions substancials que s'hauran d'aprofundir en anàlisis posteriors; l'elevada mobilitat de la població immigrant des del moment de la seua arribada a Espanya, i la tendència cap al sistema d'ús basat en la propietat, la qual cosa implica una reducció progressiva dels sistemes de lloguer i cessió. L'Enquesta Nacional d'Immigrants permet distints nivells d'aprofundiment sobre este canvi en les condicions residencials, distingint un nombre més gran de possibilitats.

En estudiar de manera detallada el canvi entre la primera vivenda i la segona, es poden observar dos tipus de canvis fonamentals. D'una banda, estaria el tipus ascendent que suposa la transformació de les condicions d'ús de la vivenda en un cicle de millora la culminació del qual seria la propietat, que indicaria un nivell elevat d'estabilitat en el projecte migratori. Però també és possible que el canvi es produísca en la direcció contrària, és a dir, que implique un cert empitjorament per passar de sistemes més estables a altres en què se suposa que hi ha una major dependència i inestabilitat. Evidentment este estudi s'ha de prendre com una temptativa, perquè no sempre un canvi en una direcció o una altra té un significat únic i clar, ja que poden actuar altres qüestions també importantíssimes com són la millora en les condicions residencials, millors localitzacions, agrupacions familiars que impliquen una major protecció dels projectes personals, etc. Totes estes qüestions s'hauran d'anar desenvolupant per a intentar conèixer amb major extensió i precisió les pautes i els comportaments migratoris en relació amb la mobilitat residencial.

Taula 4.3. Canvi del règim d'ús entre la primera i actual vivenda a la Comunitat Valenciana i Espanya.

Comunitat Valenciana				Espanya			
Primera Vivenda		Vivenda Actual	%	Primera Vivenda		Vivenda Actual	%
Propietat	-->	Propietat	82,5	Propietat	-->	Propietat	80,3
		Lloguer	10,1			Lloguer	7,7
		Cessió	7,4			Cessió	10,5
		Altres	0,0			Altres	1,5
Lloguer	-->	Propietat	38,7	Lloguer	-->	Propietat	31,4
		Lloguer	52,3			Lloguer	60,5
		Cessió	6,2			Cessió	7,1
		Altres	2,8			Altres	1,1
Cessió	-->	Propietat	44,8	Cessió	-->	Propietat	34,5
		Lloguer	28,2			Lloguer	33,9
		Cessió	27,0			Cessió	30,2
		Altres	0,0			Altres	1,4
Altres	-->	Propietat	53,4	Altres	-->	Propietat	46,4
		Lloguer	26,0			Lloguer	28,2
		Cessió	12,2			Cessió	13,9
		Altres	8,4			Altres	11,5

Nota: Espanya conté la informació del total d'Espanya menys la Comunitat Valenciana

Font: Enquesta Nacional d'Immigrants - 2007

La comparació detallada que proporciona la Taula 4.3 sobre el canvi en la condició d'ús de la vivenda permet aprofundir en este fenomen. La majoria dels immigrants van accedir a la primera vivenda a través del lloguer i la cessió, com ja s'ha comentat anteriorment. Dins del grup que va accedir a través del lloguer a la seua primera vivenda la majoria es manté en lloguer en la vivenda actual (52%), encara que hi ha un percentatge significatiu (39%) que ha aconseguit accedir a la propietat. En el cas de la cessió, el volum del canvi és major ja que només el 27% manté la seua situació, i tanmateix, el 28% ha passat al lloguer i, el que potser és més significatiu, el 45% ha accedit a la propietat. En la situació d'altres, també ocorre una cosa important ja que el 53% han accedit a la propietat.

Com a conclusió, de les persones que actualment residixen en vivendes en propietat, la majoria procedixen de vivendes llogades (57%) i cedides (23%). També és significatiu les que procedixen de la categoria altres (9%). En el cas del lloguer, la majoria procedix d'immigrants que ja estaven llogats (79%), encara que també hi ha un nombre important de persones que arriben des dels sistemes de cessió (15%), i de la categoria altres (5%). També hi ha un nombre menut (1%) que accedix al lloguer de la vivenda actual sent propietaris de la seua primera vivenda. En el cas de la cessió la majoria prové de vivendes cedides (53%), però també un 35% ho fa des de primeres vivendes llogades, i un 4% des de la propietat.

Com es pot comprovar, la majoria dels immigrants canvia la seua situació d'ús entre la primera vivenda i la vivenda actual, encara que hi ha un 45% per als quals este canvi no implica cap millora o empitjorament sinó simplement continuen vivint en el mateix règim d'ús que tenien en la primera vivenda. Els que canvien representen el 54%, encara que els que ho fan de manera positiva i ascendent suposen el 48%, i els que ho fan en sentit negatiu i descendent suposen el 7% del total.

Un altre aspecte per al coneixement de la mobilitat residencial de la població immigrant sobre el qual l'Enquesta Nacional d'Immigrants proporciona una rica informació és la mobilitat intermunicipal, és a dir els canvis de residència que han implicat anar a un altre municipi diferent d'aquell on es residia. Este tipus de mobilitat és clau per a l'anàlisi dels comportaments migratoris, perquè el seu coneixement detallat pot proporcionar valuosos elements de comprensió per a interpretar les estratègies migratòries que s'estan desenvolupant en el nostre país. Les raons d'esta mobilitat són molt variades, encara que elements com el mercat de treball, la situació de la vivenda i les xarxes familiars són fonamentals (Baona, 2006).

Taula 4.4. Nombre de canvis de municipi dels immigrants després de la seua arribada a Espanya per origen. Comparació en tants per cent entre la Comunitat Valenciana i Espanya.

	Països Desenvolupats		Països Andins		Resta d'Amèrica Llatina		Àfrica		Resta Europa-Món		Total	
	Comunitat Valenciana	Espanya	Comunitat Valenciana	Espanya	Comunitat Valenciana	Espanya	Comunitat Valenciana	Espanya	Comunitat Valenciana	Espanya	Comunitat Valenciana	Espanya
Sense canvis	66,3	62,9	61,8	64,8	64,7	64,4	51,8	58,4	59,7	65,5	61,9	63,4
Al menys 1 canvi	33,7	37,1	38,2	35,2	35,3	35,6	48,2	41,6	40,3	34,5	38,1	36,6
Al menys 2 canvis	12,0	14,3	15,5	13,0	18,5	13,3	24,1	20,2	14,4	11,6	15,5	14,3
Al menys 3 canvis	4,1	5,6	6,2	4,2	5,1	4,3	9,9	9,6	4,0	3,2	5,3	5,3
Al menys 4 canvis	2,6	2,8	2,0	1,3	1,8	1,7	5,1	4,6	1,5	1,5	2,4	2,3

Nota1: El percentatge es referix al percentatge d'immigrants que s'han mogut un mínim de 'X' vegades.

Nota2: En esta estimació les persones que afirmen que mai han canviat de vivenda [i per tant no es recullen en la taula 6.1 (CBVIV = 6)] s'han inclòs entre les que només han viscut en un municipi.

Nota3: Espanya conté la informació del total d'Espanya menys la Comunitat Valenciana

Font: Enquesta Nacional d'Immigrants - 2007

La Taula 4.4 recull el percentatge de persones a la Comunitat Valenciana i a la resta d'Espanya que s'han canviat de municipi almenys un determinat nombre de vegades. La taxa de mobilitat intermunicipal que es dedueix de l'Enquesta Nacional d'Immigrants és del 38%, i la mitjana de canvis entre municipis és de 0,63. Un 15,5% dels immigrants ha viscut en tres o més municipis diferents i un 2,5% es poden considerar hiper mòbils, que han viscut en 5 o més municipis.

Esta mobilitat és relativament baixa si es compara amb la mobilitat residencial, que, com es recordarà, assolía nivells del 68%, la qual cosa indica que una gran part d'estos canvis s'han realitzat dins del mateix municipi. No obstant això, no es pot

descartar que la importància d'este factor en el procés de relocalització territorial de la immigració s'incrementa en el futur si s'alteren les circumstàncies econòmiques que motiven esta mobilitat, molt condicionada per la distribució dels nínxols laborals més expansius i els contactes en estos llocs.

Taula 4.5. Moviment dels immigrants entre municipis des de la seua arribada a Espanya. Distribució segons l'origen i el sexe per a la Comunitat Valenciana i Espanya.

C	Nombre mitjà de municipis on han viscut		% d'immigrants que han viscut només en un municipi	
	Comunitat Valenciana	Espanya	Comunitat Valenciana	Espanya
PAÍS D'ORIGEN				
Països Desenvolupats	1,55	1,63	66,3	62,9
Països Andins	1,62	1,56	61,8	64,8
Resta d'Amèrica Llatina	1,61	1,56	64,7	64,4
Àfrica	1,91	1,80	51,8	58,4
Resta Europa-Món	1,62	1,52	59,7	65,5
Total	1,63	1,61	61,9	63,4
SEXE				
Home	1,62	1,66	63,2	62,6
Dona	1,64	1,55	60,3	64,1
Total	1,63	1,61	61,9	63,4

Nota: Espanya conté la informació del total d'Espanya menys la Comunitat Valenciana
Font: Enquesta Nacional d'Immigrants - 2007

No hi ha variacions internes importants, excepte en el cas dels immigrants que procedeixen d'Àfrica que són de manera destacada els més propensos a la mobilitat intermunicipal. Esta diferenciació porta que, per exemple, el 48% hagen viscut almenys en dos o més municipis, enfront d'un mitjana per al conjunt d'immigrants del 38%. D'altra banda, a penes pareixen existir diferències per sexe en estes dinàmiques de mobilitat interna, excepte en el cas de la resta d'Espanya on els homes evidencien un nivell superior de mobilitat; comportament no reflectit a València.

Queda pendent d'anàlisis posteriors aprofundir en les raons que puguen explicar les diferències de comportament observades. En resum, la mobilitat residencial i intermunicipal són estratègies migratòries utilitzades per a aconseguir una major adaptació a les circumstàncies i condicionants que la societat receptora introdueix en els processos d'acollida de la immigració estrangera, encara que els fets pareixen demostrar que una part considerable dels canvis, sobretot en el terreny residencial, són moviments de millora en les condicions residencials que tenen una estreta relació amb altres processos d'avanç en altres àmbits com el laboral i el familiar. El desenvolupament de les estratègies migratòries³³ sol comportar una millora progressiva i substancial que fa augmentar les alternatives disponibles i les opcions a prendre. En tots estos casos, l'elecció residencial de millora es presenta com un objectiu desitjable que implica l'intent d'agrupació familiar per a aconseguir la independència del mateix nucli familiar. D'esta manera, les condicions del procés van modificant-se aconseguint una major adaptabilitat als requeriments que la societat espanyola té per als seus propis ciutadans.

²⁰Les preguntes sobre la situació residencial comentades en este apartat es recullen en el Mòdul 1 (Sociodemografia) des de la pregunta 1.45 fins a la pregunta 1.60. En este capítol no s'estudien totes les preguntes sinó només algunes de les que s'han considerat més rellevants. Estudis posteriors hauran d'aprofundir sobre les distintes opcions d'anàlisi que permet esta Enquesta.

²¹Encara que només siga a títol informatiu, l'any 2001 el 71% de la població estrangera a Espanya residia en municipis urbans, el 17,6% en municipis intermedis i només l'11% en municipis rurals (Cens de Població i Vivendes, 2001). La taxa d'immigració estrangera en els municipis rurals era en eixe any del 3%, enfront del 4% dels municipis urbans i el 4% dels municipis intermedis.

²²Estos desenvolupaments són especialment importants en algunes zones com les Illes Canàries i les Illes Balears, i en alguns espais de les províncies costaneres andaluses. També hi ha nous desenvolupaments a la Comunitat Valenciana, Catalunya i la zona costanera de la Regió de Múrcia.

²³Esta tasca queda pendent per a anàlisis posteriors que s'hauran de realitzar combinant distintes preguntes de l'Enquesta, i diferents unitats d'anàlisi (llars/individus/nuclis familiars).

²⁴S'entén que el règim de cessió es correspon amb totes aquelles situacions d'ús d'una vivenda que és facilitada gratuïta o semigratuïtament. Una vivenda és facilitada gratuïtament o semigratuïtament per altres persones o institucions quan no hi haja cap contraprestació pel seu ús.

²⁵Segons les dades del Cens de Població i de Vivendes en l'any 2001 el 48% de les persones empadronades a Espanya i nascudes a l'estranger, residien en vivendes de la seua propietat, el 46% en lloguer, el 3% en situacions de cessió, i l'altre 3% en situacions classificades davall l'epígraf d'altres. La variació que s'observa pot ser explicada per la transformació en la composició del col·lectiu d'immigrants comentat en capítols anteriors. (Cens de Població i de Vivendes, 2001)

²⁶El 85% dels espanyols residien en vivendes comprades i només el 9% en vivendes llogades (Cens de Població i de Vivendes, 2001).

²⁷Segons l'Enquesta Nacional d'Immigrants l'edat mitjana dels propietaris residents a la Comunitat Valenciana, era la més alta de tots els règims d'ús amb 49,4 anys, seguida pel lloguer amb 36,1 anys. La de la cessió era la més baixa amb 34 anys.

²⁸La taxa de no respostes d'esta pregunta és una de les més altes de l'Enquesta (26%). Açò ens ha de portar a prendre estes dades amb precaució, combinant-les amb la informació sobre el nombre d'habitacions molt més fiable.

²⁹La grandària de la vivenda en l'any 2001 era de 96,8 m² per a la totalitat d'habitants a Espanya, encara que pujava fins a 97,1 m² per als nascuts a Espanya i baixava a 91,4 m² per als nascuts a l'estranger (Cens de Població i de Vivendes, 2001).

³⁰Dades censals per a l'any 2001 (Cens de Població i de Vivendes).

³¹En relació amb la grandària, una altra qüestió interessant a comentar és que pareix produir-se una millora substancial en el tipus de vivenda dels immigrants residents a la Comunitat Valenciana segons transcorre el temps d'estada a Espanya. La grandària mitjana de la vivenda dels arribats entre l'any 2007 i l'any 1997 era de 99 m², mentre que entre els que porten més temps, arribats abans de 1987, puja fins a 119 m².

³²No es va poder recollir en l'Enquesta Nacional d'Immigrants la totalitat dels canvis residencials, encara que esta tasca haurà de ser abordada en investigacions empíriques que es puguen realitzar a partir de l'experiència d'esta Enquesta.

³³Cal tindre en compte que tota Enquesta sobre la població immigrant es realitza sobre la població localitzada, per la qual cosa no s'obté informació sobre persones que han immigrat però que han retornat al seu país, o bé, perquè el pas per Espanya ha tingut un caràcter transitori. Els fracassos en les estratègies migratòries que comporten la tornada o el canvi a un altre país no són recollits per l'Enquesta.